

УДК 94(477-25):378 «18»

**ШКОЛА ІСТОРИКІВ УНІВЕРСИТЕТУ СВ. ВОЛОДИМИРА
У СЕРЕДИНІ 30-Х – КІНЦІ 40-Х РОКІВ ХІХ СТ.
(ДО ІСТОРИОГРАФІЇ ПИТАННЯ)**

кандидат історичних наук, доцент, Тарасенко О. О.

Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ, Україна

Ми пошанували істориків Університету Св. Володимира професорів В.Ф. Циха, В.Ф. Домбровського, О. І. Ставровського, М.І. Костомарова. Ми проаналізували історіографію другої третини ХІХ – початку ХХІ ст., яка присвячена вченню життя, викладацької, наукової діяльності зазначених викладачів. Ми довели, що період викладацької та наукової роботи В. Ф. Циха, В. Ф. Домбровського, О. І. Ставровського, М. І. Костомарова в Університеті Св. Володимира у середині 30-х – кінці 40-х років ХІХ ст. став часом започаткування Школи істориків Університету Св. Володимира ХІХ ст. та її першим періодом становлення. Ми наголошуємо, що історики Університету Св. Володимира ХІХ ст. В. Ф. Цих, В. Ф. Домбровський, О. І. Ставровський, М. І. Костомаров були серед фундаторів української історичної освіти і науки. Ми підкреслюємо, що дослідження історії становлення та розвитку Школи істориків Університету Св. Володимира ХХ ст. має вагоме значення для розуміння становлення та розвитку університетської історичної освіти і науки у ХІХ – на початку ХХІ ст. у цілому.

Ключові слова: В. Ф. Цих, В. Ф. Домбровський, О. І. Ставровський, М. І. Костомаров, перший період становлення Школи істориків Університету Св. Володимира, середина 30-х – кінець 40-х років ХІХ ст., Київ.

кандидат исторических наук, доцент, О.А. Тарасенко, Школа историков университета св. Владимира в середине 30-х - конце 40-х годов хіх ст. (к историографии вопроса)/ Киевский университет имени Бориса Гринченка, Киев, Украина

Мы почтили данью уважения историков Университета Св. Владимира профессоров В. Ф. Цыха, В. Ф. Домбровского, А. И. Ставровского, Н. И. Костомарова. Мы проанализировали историографию второй трети ХІХ – начала ХХІ ст., которая посвящена изучению жизни, преподавательской, научной деятельности указанных преподавателей. Мы доказали, что период преподавательской и научной работы В. Ф. Цыха, В. Ф. Домбровского, А. И. Ставровского, Н. И. Костомарова в Университете Св. Владимира в середине 30-х – конце 40-х годов ХІХ ст. стал временем начала формирования Школы историков Университета Св. Владимира ХІХ ст. и ее первым периодом

становлення. Мы акцентуємо, що історики Університета Св. Володимира XIX в. В. Ф. Цых, В. Ф. Домбровський, А. І. Ставровський, Н. І. Костомаров були середі основателів українського історичного освіти і науки. Мы підкреслюємо, що дослідження історії становлення і розвитку Школи істориків Університета Св. Володимира XX в. має велике значення для розуміння становлення і розвитку університетського історичного освіти і науки в XIX - початку XX ст. в цілому.

Ключевые слова: В. Ф. Цых, В. Ф. Домбровський, А. І. Ставровський, Н. І. Костомаров, перший період становлення Школи істориків Університета Св. Володимира, середина 30-х - кінець 40-х років XIX в., Київ.

PhD in Historical Sciences, Associate Professor, Olha Tarasenko School of historians of st. Volodymyr university in the middle of the 30`s – the end of 40`s of the xix century (to the historyography of question)/ Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine.

We honored the historians of St. Volodymyr University Professors V.F. Tsykh, V. F. Dombrovsky, O. I. Stavrovsky, M. I. Kostomarov. We analyzed the historiography of the second third of the XIX – the beginning of the XXI century which is devoted to the study of life, teaching, and scientific activity of these teachers. We proved that the period of teaching and scientific activity of V. F. Tsykh, V. F. Dombrovsky, O. I. Stavrovsky, M. I. Kostomarov at the St. Volodymyr University in the middle of 30's to the end of 40's of the XIX century was the time of the beginning of the School of Historians of the St. Volodymyr University of the XIX century and its first period of formation. We noted that historians of the St. Volodymyr University of the XIX century V. F. Tsykh, V. F. Dombrovsky, O. I. Stavrovsky, M. I. Kostomarov were among the founders of Ukrainian historical education and science. We emphasized that the study of the history of the formation and development of the School of Historians of the St. Volodymyr University of the XIX century has the great importance for understanding the formation and development of University historic education and science in the XIX at the beginning of the XXI centuries in general.

Keywords: V. F. Tsykh, V. F. Dombrovsky, O. I. Stavrovsky M. I. Kostomarov, the first period of the formation of the School of Historians of St. Volodymyr University, the middle of the 30's - the end of the 40's of the XIX century, Kyiv.

Вступ. Школа істориків Київського Імператорського Університету Св. Володимира, як корпорація особистостей, об'єднаних за професійною ознакою як історики, формувалася протягом XIX – початку XX ст. із викладачів, які працювали на кафедрах всесвітньої та російської історії. Їх наукова діяльність і спадщина відносились до

різних наукових напрямів і течій, але всі вони, як корпорація істориків, належали тому вищому навчальному закладу, в якому працювали. Враховуючи це, ми вважаємо, що маємо право об'єднати їх під назвою Школи істориків Університету Св. Володимира XIX ст. Історики Університету Св. Володимира XIX ст. були серед фундаторів української історичної освіти і науки. Вивчення історії становлення та розвитку Школи істориків Університету Св. Володимира XX ст. має вагомим значення для розуміння становлення та розвитку університетської історичної науки у XIX –початку XXI ст. у цілому.

Актуальність статті полягає у пошануванні істориків Університету Св. Володимира професорів В. Ф. Циха, В. Ф. Домбровського, О. І. Ставровського, М. І. Костомарова та окресленні історіографії другої третини XIX – початку XXI ст., яка присвячена життю, викладацькій, науковій діяльності зазначених викладачів.

Мета статті: визначити історіографію другої третини XIX – початку XXI ст., яка присвячена життю, викладацькій і науковій діяльності істориків Університету Св. Володимира В. Ф. Циха, В. Ф. Домбровського, О. І. Ставровського, М. І. Костомарова та довести, що період їхньої викладацької та наукової роботи у закладі у середині 30-х – кінці 40-х років XIX ст. став часом започаткування Школи істориків Університету Св. Володимира XIX ст. та її першим періодом становлення.

Виклад основного матеріалу. Певний внесок у дослідження проблеми «Школа істориків Університету Св. Володимира в історіографії XIX – початку XXI ст.» зробила й автор даної розвідки [1-6]. Проведене О. О. Тарасенко вивчення соціокультурного портрету, викладацької, наукової діяльності В. Ф. Домбровського [7-11], М.І. Костомарова [12-18], В. Ф. Циха [19; 18], О. І. Ставровського [18; 19; 20] дозволили дослідити історію формування Школи істориків Університету Св. Володимира у XIX ст. і, зокрема, виокремити середину 30-х – кінець 40-х років XIX ст. як час початку становлення самої Школи істориків – перший період її формування, а також глибше осмислити життя, викладацьку, наукову діяльність згаданих викладачів у започаткуванні традицій Школи істориків та усвідомити спадкоємність цих традицій взагалі. Вона ж проаналізувала спогади про згаданих істориків Д. П. Хрущева [21], студента Н. [22], М. Гербеля [23], М. І. Костомарова [24], О. В. Романовича-Славатинського [25], В.Г. Авсеєнка [26] у низці статей [27; 28; 16; 18].

Дослідження про В.Ф. Циха. Біля витоків формування школи істориків Університету Св. Володимира та її традицій знаходився Володимир Францович Цих (1805–1837). Життя і наукову спадщину В.Ф. Циха у 1860 р. розглянув В.Я. Шульгін [29], а у 1884 р. Ф. Я. Фортинський подав біографічну статтю про історика [30]. М. Ф.

Владимирский-Буданов в 1884 г. описав діяльність В. Ф. Циха в Університеті Св. Володимира [31]. Стаття В. В. Рудакова про історика була розміщена в 1901 р. [32]., стаття А. С. Вязигина - у 1908 р. [33] і перевидана 2007 р. [34]. Лекції В. Ф. Циха проаналізував В. П. Бузескул у 1913 р. [35] та оцінив творчість історика у 1929 р. [36].

О. О. Тарасенко охарактеризувала особистість та наукову діяльність В.Ф. Циха у становленні історичної освіти і науки в Університеті Св. Володимира в 1995 р. [1], до 165- та 175-річчя утворення університету у 1999 р. [5] та 2010 р. [6], схарактеризувала діяльність В. Ф. Циха и О. І. Ставровського у становленні Школи істориків Університету Св. Володимира у статті в 2017 р. [19].

Замітка про В. Ф. Циха була розміщена до 170-річчя університету в 2004 р. [37]. Про В. Ф. Циха як про ректора згадували 2006 г. [38]. До наукової спадщини історика звернувся С. П. Стельмах у 1997 р [39], у 2005 р. [40], 2013 р. [41]. Ручинська Оксана досліджувала наукову спадщину В. Ф. Циха із точки зору антикознавства у 2009 р. [42]. Кісельова Юлія розглянула історіографічну проблематику в наукових творах В. Ф. Циха в 2009 р. [43]. С.І. Лиман вивчав історію середніх віків у творчості та навчальних курсах В. Ф. Циха у 2012 р. [44]. Е.Е. Замислова розглянула питання про намір зайняти кафедру всесвітньої історії в Університеті Св. Володимира М. В. Гоголем та В. Ф. Цихом у статті в 2015 р. [45].

В. Ф. Цих Університету Св. Володимира в Києві віддав три останні роки свого життя (1834–1837) і безпосередньо був причетний до формування Школи істориків Університету Св. Володимира [37] та зробив внесок у розвиток освіти і науки на українських землях Російської імперії 30-х років XIX ст. у цілому.

Джерелами для дослідження життєвого шляху та наукової спадщини В. Ф. Циха є його студентські роботи 1824 р. [46; 47] і 1825 р. [48], магістерська дисертація, захищена в 1833 р. [49], стаття 1835 р. [50], промова на урочистому відкритті Університету Св. Володимира [51] та промови, виголошені при поховання В. Ф. Циха в 1837 р. [52], а також спогади про В. Ф. Циха [53].

Дослідження про В. Ф. Домбровського. Біля витоків формування школи істориків Університету Св. Володимира та її традицій знаходився Василь Федорович Домбровський (1805–1837). Життєвий та науковий шлях В. Ф. Домбровського був висвітлений в ювілейному виданні «Биографического словаря профессоров и преподавателей Университета Св. Владимира (1834–1884)» [54]. Короткі відомості про історика містив енциклопедичний словник Блокгауза та Ефрона у 1893 р. [55]. Через сто років діяльність В. Ф. Домбровського у становленні Тимчасової комісії для розгляду давніх актів – Київської археографічної комісії – вивчали О. І. Журба

та М. П. Ковальський [56]. О. І. Журба у нарисі про історію і діяльність Київської археографічної комісії розглянув археографічну діяльність В. Ф. Домбровського [57].

Про вченого як викладача кафедри історії Росії у 1993 р. нагадала О. О. Тарасенко [2], яка у 1995 р. проаналізувала викладацьку та наукову діяльність історика [1]. Робота українського архівіста В.Ф. Домбровського була окреслена О. Ковалем у 1999 р. в біобібліографічному довіднику про українських архівістів [58]. До особистості вченого у 1999 р. та 2010 р. звернулася автор статті у розвідці до 165 річного та 175 річного ювілею Київського університету [5; 6] та у статті в 2011 р. про діяльність учених Університету Св. Володимира в Київській археографічній комісії у 50–80-х роках ХІХ ст. [8]. Електронна енциклопедія України містить коротку замітку Л. В. Шевченко про історика [59]. Діяльність В. Домбровського у Київській археографічній комісії описав О. Левицький [60].

О. О. Тарасенко у 2015 р. окреслила творчий портрет В. Домбровського [7] та висвітлила його викладацьку й наукову діяльність у період започаткування викладачем першого періоду становлення Школи істориків Університету Св. Володимира [9], проаналізувавши його праці «Острожская старина» [61], «Луцк» [62], «Очерк г. Чернигова в его области в древнее и новое время» [63], «О Кременецком замке» [64]. Спогадами про історика поділився російський поет, перекладач, видавець М. Гербель [23]. Вона ж дослідила соціокультурний портрет історика у 2016 р. [16] та вивчила спогади сучасників про В. Ф. Домбровського у 2017 р. [18].

Дослідження про О. І. Ставровського. Життя, діяльність, побіжну оцінку наукової творчості О. І. Ставровського окреслив у 1884 р. у біографічній статті Ф. Я. Фортинський [65], стислі довідки про життя й діяльність історика були надруковані в 1900 р. [66] та 1909 р. [67]. Про О. І. Ставровського у своїх споминах у ХІХ ст. згадали М.І. Костомаров [24] і В. Г. Авсеєнко [26].

Спогади М. І. Костомарова із його автобіографії, де він пригадує викладачів Університету Св. Володимира, зокрема О. І. Ставровського, проаналізувала О. О. Тарасенко [27]. Вона ж дослідила спогади В.Г. Авсеєнка про істориків Університету Св. Володимира та його студентство і, зокрема, про О. І. Ставровського [28].

Вивчаючи становлення та розвиток історичної освіти і науки в Університеті Св. Володимира та становлення Школи істориків Університету Св. Володимира

О. О. Тарасенко побіжно розглядала викладацьку та наукову діяльність О. І. Ставровського [1-6] та вивчала діяльність О. І.

Ставровського як завідуючого Музею старожитностей Університету Св. Володимира [68].

Про київського медієвіста у своїх працях розповів С.І. Лиман у 2009 р.[69], який у 2011 р. розглянув вивчення історії середніх віків, її викладання у навчальних курсах О. І. Ставровським [70] та детально й безпристрасно проаналізував його магістерську дисертацію [71], а у 2013 р. розглянув історію «кадрового конфлікту» у київській університетській медієвістиці першої половини 1860-х рр.: О. І. Ставровський проти В. Г. Авсеєнка [72]. Дослідник підкреслив, що під впливом критичних зауважень мемуарів М. І. Костомарова та В. Г. Авсеєнка про рівень загальної науково-педагогічної підготовки О.І. Ставровського в радянські роки сформувалася наукова інерція, яка зумовила дуже короткі й зневажливі згадування про О. І. Ставровського, що присутні у праці В. П. Бузескула «Всеобщая история и её представители в России в XIX – начале XX вв.» [36], у монографії Р. Г. Еймонтової «Російські університети на межі двох епох» [73] та в «Очерках истории исторической науки в СССР» [74], в яких не було дано оцінки творчості О. І. Ставровського.

Дослідження про М. І. Костомарова. Одне із найпочесніших місць серед представників Школи істориків Університету Св. Володимира займає Микола Іванович Костомаров (1817–1895), 200 річчя від дня народження якого ми відзначаємо у 2017 р. Серед чималої наукової літератури виділимо статтю в ювілейному виданні «Биографического словаря профессоров и преподавателей Университета Св. Владимира (1834–1884)» [75]. Вивченню життя, наукової, громадської діяльності М.І. Костомарова присвятив своє життя Ю. А. Пінчук [76], який оглянув життя М. І. Костомарова у Києві у 1844–1847 рр. [77]. Про роботу історика в Університеті Св. Володимира відзначено у рубриці «Незбутні постаті» Київського університету [78].

Життя і працю у Києві згадував М. І. Костомаров в автобіографії [24]. Його етнографічну працю «Славянская мифология», яка стала частиною лекцій, які він викладав в Університеті Св. Володимира [79] і роботу вченого як етнографа, фольклориста, літературознавця аналізували В. Науменко [80], П. Попов [81], М. Яценко [82]. Участь М. Костомарова у Кирило-Мефодіївському товаристві висвітлив Я. В.Козачок [83]. Спогадами про історика поділився Микола Ге [84].

Діяльність вченого в Київській археографічній комісії вивчав Орест Левицький [60] і О. І. Журба [57] та пригадала автор статті [8].

О. О. Тарасенко розглянула особистість вченого у контексті становлення Школи істориків Університету Св. Володимира [12; 14], як представника народницького напрямку [15], проаналізувала спогади М. І. Костомарова, які він залишив у своїй автобіографії про

викладачів, студентів, атмосферу Університету Св. Володимира [13], розглянула спогади М. І. Костомарова про його наступника на кафедрі російської історії Університету Св. Володимира П. В. Павлова [17]. Вона ж дослідила викладацьку та наукову діяльність історика в контексті становлення та розвитку історичної освіти та науки в Університеті Св. Володимира в XIX ст. [1-6] та вивчила соціокультурний портрет М. І. Костомарова під час його короткотривалої праці на кафедрі російської історії в Університеті Св. Володимира [16], а також спогади про нього у об'ємному портреті професорів історії Університету Св. Володимира [18].

Висновки. Проведений аналіз та вивчення окресленої історіографії дозволили автору статті зоробити висновок, що викладацька та наукова діяльність В. Ф. Циха, В. Ф. Домбровського, О. І. Ставровського, М. І. Костомарова у середині 30-х – кінці 40-х років XIX ст. склали перший період становлення формування Школи істориків Університету Св. Володимира.

Особистості істориків Володимира Францовича Циха, Василя Федоровича Домбровського, Олексія Івановича Ставровського, Миколи Івановича Костомарова були непересічними для свого часу. Вони започаткували й формували перший період становлення Школи істориків Університету Св. Володимира, своєю різноплановою діяльністю засвідчили культ знань, високу ерудицію, загальну культуру і прагнення творити, навчали майбутніх талановитих фахівців і дослідників, виховували широко й неупереджено мислячу молоду генерацію громадян, надихали оточуючих вивчати російську та всесвітню історію, історію і культуру рідного краю, що сприяло започаткуванню традицій Школи істориків Університету Св. Володимира у цілому.

Підкреслимо, що історики Університету Св. Володимира XIX ст. професори Володимир Францович Цих, Василь Федорович Домбровський, Олексій Іванович Ставровський, Микола Іванович Костомаров були серед фундаторів української історичної освіти і науки. Вивчення історії становлення та розвитку Школи істориків Університету Св. Володимира XX ст. має вагоме значення для розуміння становлення та розвитку університетської історичної науки у XIX –початку XXI ст. у цілому.

Література:

1. Тарасенко Ольга. Становлення та розвиток історичної освіти та науки у Київському університеті у 1834–1884 рр. Київ: Логос, 1995. 276 с.
2. Тарасенко О. О. Становлення вітчизняної історичної освіти у Київському університеті // 150 років розвитку вітчизняної історичної науки в Київському університеті: Матеріали

Республіканської науково-практичної конференції. Київ, 20–21 жовтня 1992 р. К., 1993. С. 39-43.

3. Тарасенко О. Класична наукова школа істориків Київського університету Св. Володимира у ХІХ ст. //Історія. Частина І: Тези та повідомлення ІІІ Міжнародного конгресу україністів. Х.: Око, 1996. С. 225-228.

4. Тарасенко О. Внесок наукової школи істориків Київського університету у становлення національної історичної освіти і науки //Збірник тез доповідей Міжнародної наукової конференції «Образ епохи. Культурне середовище Києва кінця ХІХ – початку ХХ ст.». Київ, Будинок вчених НАН України 20–22 листопада 1995 р. К.: Міжнародний Фонд «Відродження», 1995. С. 152-154.

5. Тарасенко Ольга. Історична освіта у Київському університеті (до 165-річчя від дня заснування) //Історія України. 1999. № 39. Жовтень (151). С. 5-6; № 41. Листопад (153). С. 5-8; № 42. Листопад (154). С. 2-5.

6. Тарасенко О. О. З історії становлення та розвитку історичної освіти в Київському імператорському університеті Св. Володимира (до 175 річчя від дня заснування) //Історична думка, № 1(2), 2010. 59 с. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/6385/1/O_Tarasenko_IS.pdf) (Accessed in 11.12.2017).

7. Тарасенко О. Школа істориків Університету Св. Володимира: штрихи до творчого портрету Василя Федоровича Домбровського //Science Rise. 2015. № 7/1 (12). С. 37-41.

8. Тарасенко О. О. Діяльність учених Університету Св. Володимира в Київській археографічній комісії у 50-80-х роках ХІХ ст. //Київ у соціокультурному просторі ХІХ–ХХІ століть: національний та європейський контекст: матер. Всеукр. наук.-практ. конф., 13 квітня 2011 р. Київ: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2011. С. 67-72.

9. Тарасенко О. О. До становлення школи істориків Університету Св. Володимира: В.Ф. Домбровський та М. І. Костомаров //Грані. 2015. Вип. 128 (12/2). С. 59-68.

10. Тарасенко О. О. Штрихи до соціокультурного портрету істориків Університету Св. Володимира В. Ф. Домбровського, М. І. Костомарова, П. В. Павлова //Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка Серія: Історія. 2016. Вип. 2 (1). С. 100-112.

11. Тарасенко Ольга. Викладачі Школи істориків Університету Св. Володимира у спогадах сучасників (середина 30-х – початок 60-х років ХІХ ст.) // Емінак: науковий щоквартальник. 2017. № 4 (20) (жовтень-грудень). Т. 1. С. 10-27.

12. Тарасенко О. О. Школа істориків Університету Св. Володимира: Микола Іванович Костомаров // Київські історичні студії. 2016. Вип. 1. С. 127-134.
13. Тарасенко О. О. Спогади Миколи Костомарова (школа істориків Університету Св. Володимира) //Грані. 2015. Вип. 127 (11/2). С. 97-102.
14. Тарасенко О. О. До становлення школи істориків Університету Св. Володимира: В.Ф. Домбровський та М.І. Костомаров //Грані. 2015. Вип. 128 (12/2). С. 59-68.
15. Тарасенко О. О. Представники народницького напрямку Микола Костомаров та Іван Лашнюков (школа істориків Університету Св. Володимира) //Science Rise. 2015. № 11 (16). С. 64-68.
16. Тарасенко О. О. Штрихи до соціокультурного портрету істориків Університету Св. Володимира В. Ф. Домбровського, М. І. Костомарова, П.В. Павлова //Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка Серія: Історія. 2016. Вип. 2 (1). С. 100-112.
17. Тарасенко О. О. Спогади М. І. Костомарова про П. В. Павлова (школа істориків Університету Св. Володимира) // Гілея: науковий вісник. 2016. Вип. 105 (2). С. 133-139.
18. Тарасенко Ольга. Викладачі Школи істориків Університету Св. Володимира у спогадах сучасників (середина 30-х – початок 60-х років XIX ст.) // Емінак: науковий щоквартальник. 2017. № 4 (20) (жовтень-грудень). Т. 1. С. 10-27.
19. Тарасенко О. О. До становлення школи істориків Університету Св. Володимира: В. Ф. Цих та О. І. Ставровський // Грані. 2017. Вип. 147 (20/7). С. 15-31.
20. Тарасенко О. Школа істориків Університету Св. Володимира: штрихи до творчого портрету О. І. Ставровського (1811-1882) // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. 2017. Вип. 49. С. 90-98.
21. Хрущев Д. П. Из воспоминаний //Харьковский университет XIX – начале XX века в воспоминаниях его профессоров и воспитанников. Т. 1. Харьков, 2008. С. 166.
22. Из воспоминаний студента Н. //Харьковский университет XIX – начале XX века в воспоминаниях его профессоров и воспитанников. Т. 1. Х., 2008. С. 99-130. С. 101-102.
23. Гербель М. Лицей князя Безбородко. Гимназия высших наук и лицей кн. Безбородько. 2-е изд. перер. и доп. СПб., 1881. 474 с. С. 390.
24. Костомаров Н. И. Исторические произведения. Автобиография / Сост. и ист.-биогр. очерк В. А. Замлинского; Примеч. И. Л. Бутича. 2-е изд. К.: Лыбидь, 1990. 736 с. С. 426-651.

25. Романович-Славатинський А. В. Моя жизнь и академическая деятельность. Воспоминания и заметки. 1832–1884 гг. // Вестник Европы. 1903. Ч. 2. С. 606-650. Ч. 5. С. 181-205.
26. Авсеенко В. Г. Школьные годы.: Отрывок из воспоминаний. 1852-1862 // Исторический вестник, 1881. Ч. 4. С. 707-734.
27. Тарасенко О. О. Спогади Миколи Костомарова (школа істориків Університету Св. Володимира) // Грانی. 2015. Вип. 127 (11/2). С. 97-102.
28. Тарасенко О. О. Спогади В. Г. Авсеєнка про істориків Університету Св. Володимира // Грانی. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. 2016. Вип. 130 (2). С. 81-89.
29. Шульгин В. История университета Св. Владимира [History of St. Vladimir University], СПб., 1860, 230 с.
30. Фортинский Ф. Я. Цых Владимир Францевич // Биографический словарь профессоров и преподавателей Императорского университета Св. Владимира (1834–1884) под ред. В. С. Иконникова. Киев, 1884. С. 724-728.
31. Владимирский-Буданов М. Ф. История Императорского Университета св. Владимира. Киев, Тип. Имп. ун-та св. Владимира. 1884. Т. 1. С. 107-113.
32. Рудаков В. Цых Владимир Францевич // Русский биографический словарь. СПб., 1901. Т. 19. с. 496-497.
33. Историко-филологический факультет Харьковского университета за первые 100 лет его существования (1805-1905) под ред. М. Г. Халанского, Д. И. Багалея. Харьков, 1908, 558 с.
34. Вязигин А. С. Цых Владимир Францевич // Историко-филологический факультет Харьковского университета за первые 100 лет его существования (1805–1905) под ред. М. Г. Халанского и Д. И. Багалея. Харьков, 2007. С. 257-259.
35. Бузескул В. О лекциях В. Ф. Цыха, профессора Харьковского университета в 30-х годах прошлого века // Сборник Харьковского историко-филологического общества. 1913. Т. XIX. С. 188-190.
36. Бузескул В. П. Всеобщая история и ее представители в России в XIX – начале XX вв. Ленинград: Изд-во АН СССР. 1929. Ч. 1. 218 с.
37. Историчний факультет Київського національного університету (1834-2004) / Під ред. проф. Г. Д. Казьмирчука. К.: Прайм-М, 2004. 354 с.
38. Ректоры Киевского университета 1834–2006. КНУТШ; В. В. Скопенко, В. А. Короткий, Т. В. Табенская, И. И. Тищенко, Л. Шевченко. Киев, Лыбидь. 2006. С. 60.
39. Стельмах Сергій. Исторична думка в Україні XIX– початку XX ст. Київ, ВЦ «Академія». 1997. 175 с.

39. Стельмах Сергій. *Історична наука в Україні епохи класичного історизму (XIX – початку XX століття): Монографія. Київ. 2005. 378 с.*
40. Стельмах С. П. Цих Володимир Францович *Енциклопедія історії України: у 10 т. /редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. К.: Наук. думка, 2013. Т. 10: Т-Я. С. 480.*
41. Ручинська Оксана. Біля витоків харківського антикознавства: Володимир Францевич Цих // *Українська історія, культура, мистецтво: українсько-сербський збірник. Харків, Темпора, 2009. Вип. 4. С. 49-58.*
42. Кісельова Юлія. *Історіографічна проблематика у наукових працях В. Ф. Циха // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Збірник наукових праць. Харків, ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2009. Вип. 12. С. 276-282.*
43. Лиман С.І. *Історія середніх віків у творчості та навчальних курсах Володимира Францевича Циха (1805-1837) // Вісник Харківської державної академії культури. 2012. Вип. 38. С. 15-24.*
44. Замыслова Е.Е. Н.В. Гоголь-историк и его «соперник» В.Ф. Цых // *Электронный научный журнал Факультета журналистики МГУ имени М.В. Ломоносова: История литературы и публицистики. Москва, МГУ имени М.В. Ломоносова. 2015. Вып. №3. URL: http://www.mediascope.ru/1816_ (Accessed in 11.12.2017).*
45. Цых В.Ф. *Речь Гая Мария к римскому народу: (Из Криспа Саллюстия: Bellum Iugurthinum) Пер. с лат. В. Цыха // Украинская журнал. 1824. Ч. 3. № 15. С. 115-123.*
46. Цых В. Ф. *Тит Ливий с присовокуплением отрывка из его истории // Украинский журнал. 1824. № 11. С. 224-234; № 12. С. 279-293.*
47. Цых В. Ф. *Несколько слов о величии духа // Украинский журнал, 1825. Ч. 7. № 16. С. 223-239.*
48. Цых В. Ф. *[О способе преподавания истории]. Решение вопроса: По причине беспрестанно умножения массы исторических сведений и распространения объёма истории, а не оказывает ли нужным изменить обыкновенный способ преподавания сей науки и какой он должен быть именно, как вообще, так и особенно в университетах? Харьков: Тип. ун-та, 1833. 128 с.*
49. Цых В. *Взгляд на историческую жизнь народа эллино-македонского // Журнал Министерства народного просвещения. 1835. Ч. 6. С. 148.*
50. Цых В. *О цели и пользе высших учебных заведений /Записки и речи, читанные при открытии Императорского Университета Св. Владимира, 15 июля 1834 года" Киев. 1840, С. 85-119.*
51. *Речи, произнесенные при погребении ректора и профессора всеобщей истории в Императорский университет Св. Владимира*

- Владимира Францевича Цыха, 21 апреля 1837 года. Москва. 1837. С. 16-22.
52. Из воспоминаний студента Н. //Харьковский университет XIX – начале XX века в воспоминаниях его профессоров и воспитанников. Т.1. Харків, 2008. С. 101-102.
53. Домбровский В. Ф. /Биографический словарь профессоров и преподавателей Университета Св. Владимира (1834–1884). Киев: Тип. Ун-та Св. Владимира, 1884. С. 182-186.
54. Домбровский В. Ф. /Энциклопедический словарь Ф.А. Брокгауза, И.А. Ефрона. СПб., 1893. С. 945-946.
55. Журба, О. І., Ковальський М. П. Значення діяльності В. Ф. Домбровського у становленні Київської археографічної комісії //Вісник Київського університету. Історичні науки. 1989. Вип. 31. С. 48-54.
56. Журба, О. І. Київська археографічна комісія 1843–1921. Нарис історії і діяльності. К.: Наукова думка, 1993. 186 с.
57. Коваль, О. Домбровський Василь Федорович. Українські архівісти: Біобібліографічний довідник. Упоряд. О. М. Коваль, І. Б. Матяш, В. С. Шандра. Вип. перший (XIX ст. – 1930-ті рр.). К., 1999. 117 с.
58. Шевченко, Л. В. Домбровський Василь Федорович // Енциклопедія історії України. Т. 2: Г-Д. Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. К.: Наукова думка. 2004. 688 с. URL: http://www.history.org.ua/index.php?encyclp&termin=Dombrovsky_V (Accessed in 11.12.2017).
59. Левицкий, О. И. Пятидесятилетие Киевской комиссии для разбора древних актов (1843– 1893): Историческая записка о ее деятельности. Киев, 1893. 142 с.
60. Домбровский, В. Ф. Острожская старина //Киевлянин. Кн. I. 1840. С. 81-118.
61. Домбровский, В. Ф. Луцк //Киевлянин. Кн. II. 1841. С. 49-67.
62. Домбровский В. Ф. Очерк г. Чернигова и его области в древнее и новое время. Киев, 1846. 49 с.
63. Домбровский В. Ф. О Кременецком замке //Киевлянин. 1850. С. 39-44.
64. Фортинский Ф. Я. Ставровский А. И. /Биографический словарь профессоров и преподавателей Императорского Университета св. Владимира (1834–1884) /Составлен и издан. под ред.: В. С. Иконников. Киев: Тип. Ун-та Св. Владимира, 1884. С. 619-622.
65. Ставровский Алексей Иванович //Энциклопедический словарь Брокгауза Ефрона. СПб., 1900. Т. 31. П/м. 61. С. 387. та 1909 р.
66. Кравец Ф. Ставровский Александр Иванович //Русский биографический словарь в 25 томах. Том XIX. Смеловский -

Суворина. Спб.: Тип. Товарищества Общественная Польза, 1909. 620. С. 310-311.

67. Тарасенко О. О. Музей старожитностей університету Св. Володимира у вивченні історії українського народу (до 170-річчя заснування) // Сумська старовина, 2007. Вип. 23. С. 78-83.

68. Лиман С. И. Идеи в латах: Запад или Восток? Средневековье в оценках медиевистов Украины (1804 – первая половина 1880-х гг.). Х.: ХГАК, 2009. 688 с. С. 180, 184-185.

69. Лиман С. І. Історія середніх віків у творчості та навчальних курсах професора Київського університету Олексія Івановича Ставровського (1811–1882 рр.) // Вісник Харківської державної академії культури. 2011. Вип. 33. С. 29-40.

70. Ставровский А. И. Рассуждение о значении средних веков в отношении к новейшему времени К.: Тип. ун-та, 1841. 197 с.

71. Лиман С. І. З історії «кадрового конфлікту» у київській університетській медієвістиці першої половини 1860-х рр.: О.І. Ставровський проти В. Г. Авсеєнка // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Історичні науки, 2013. Том 23. С. 144-160.

72. Эймонтова Р. Г. Русские университеты на грани двух эпох. От России крепостной к России капиталистической. М.: Наука, 1985. 350 с.

73. Очерки истории исторической науки в СССР. М.: Изд-во АН СССР, 1961 Т.2.

74. Костомаров Н. И. /Биографический словарь профессоров и преподавателей Императорского Университета св. Владимира (1834-1884) / Составлен и издан. под ред.: В. С. Иконников. Киев: Тип. Ун-та Св. Владимира, 1884. С. 283-297.

75. Пінчук Ю. Вибрані студії з костомаровознавства / Ред. колегія: П. Сохань (голова), Д. Бурім, І. Гирич, Я. Калакура, О. Маврін, В. Наулко. НАН України. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. К.: Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, 2012. 608 с.

76. Пінчук Ю. А. М. І. Костомаров у Києві (1844-1847 рр.) // Український історичний журнал. 1992. № 5. С. 3-15.

77. Костомаров Микола Іванович (1817–1885). Київський національний університет імені Тараса Шевченка: Незабутні постаті / [авт.-упоряд. О. Матвійчук, Н. Струк]. К.: Світ Успіху, 2005. С. 191-192.

78. Славянская мифология. Сочинение Николая Костомарова. Извлечение из лекций, читанных в университете Св. Владимира во второй половине 1846 г. К., 1847. 113 с.

79. Науменко В. Н. И. Костомаров как этнограф // Киевская старина. 1885. № 5. С. XXXV-XLIV.

80. Попов П. Н. Костомаров як фольклорист і етнограф. К.: Наукова думка, 1968. 113 с.

81. Яценко М. Т. М. І. Костомаров – фольклорист і літературознавець // Костомаров М.І. Слов'янська міфологія /упоряд., приміт. І. П. Бетко, А. М. Полотай; вступна ст. .М. Т. Яценка. К.: Либідь, 1994. С. 18-19.

82. Козачок Я. В. Забуттю не підлягає. Микола Костомаров і Кирило-Мефодіївське товариство. Національний авіаційний ун-т. К.: НАУ, 2007. 80 с.

83. Ге Н. Киевская гимназия в 40-х годах XIX ст. /Сборник в пользу недостаточных студентов Университета Св. Владимира. СПб., 1895. С. 59-60.

References:

1. Tarasenko Olha. Stanovlennja ta rozvytok istorychnoji osvity ta nauky u Kyjivskomu universyteti u 1834–1884 rr. Kyjiv: Loghos, 1995. 276 s.

2. Tarasenko O. O. Stanovlennja vitchyznjanoi istorychnoji osvity u Kyjivskomu universyteti //150 rokiv rozvytku vitchyznjanoi istorychnoji nauky v Kyjivskomu universyteti: Materialy Respublikanskoji naukovopraktychnoji konferenciji. Kyjiv, 20–21 zhovtnja 1992 r. K., 1993. S. 39-43.

3. Tarasenko O. Klasychna naukova shkola istorykiv Kyjivskogho universytetu Sv. Volodymyra u XIX st. //Istorija. Chastyna I: Tezy ta povidomlennja III Mizhnarodnogho konghresu ukrajinstiv. Kh.: Oко, 1996. S. 225-228.

4. Tarasenko O. Vnesok naukoj shkoly istorykiv Kyjivskogho universytetu u stanovlennja nacionalnoj istorychnoji osvity i nauky //Zbirnyk tez dopovidej Mizhnarodnoj naukoj konferenciji «Obraz epokhy. Kuljturne seredovyshhe Kyjeva kincja XIX – pochatku XX st.». Kyjiv, Budynok vchenykh NAN Ukrainy 20–22 lystopada 1995 r. K.: Mizhnarodnyj Fond «Vidrodzhennja», 1995. S. 152-154.

5. Tarasenko Olha. Istorychna osvita u Kyjivskomu universyteti (do 165-rychchja vid dnja zasnuvannja) //Istorija Ukrainy. 1999. № 39. Zhovtenj (151). S. 5-6; № 41. Lystopad (153). S. 5-8; № 42. Lystopad (154). S. 2-5.

6. Tarasenko O. O. Z istoriji stanovlennja ta rozvytku istorychnoji osvity v Kyjivskomu imperatorskomu universyteti Sv. Volodymyra (do 175 richchja vid dnja zasnuvannja) //Istorychna dumka, № 1(2), 2010. 59 s. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/6385/1/O_Tarasenko_IS.pdf) (Accessed in 11.12.2017).

7. Tarasenko O. Shkola istorykiv Universytetu Sv. Volodymyra: shtrykhy do tvorchogho portretu Vasylja Fedorovycha Dombrovskogho //Science Rise. 2015. № 7/1 (12). S. 37-41.

8. Tarasenko O. O. Dijalnistj uchenykh Universytetu Sv. Volodymyra v Kyjivskij arkheoghrafichnij komisiji u 50-80-kh rokakh XIX st. //Kyjiv u

sociokuljturnomu prostori XIX–XX stolitj: nacionaljnyj ta jevropejskij kontekst: mater. Vseukr. nauk.-prakt. konf., 13 kvitnja 2011 r. Kyjiv: Kyjivsk. un-t imeni Borysa Ghrinchenka, 2011. S. 67-72.

9. Tarasenko O. O. Do stanovlennja shkoly istorykiv Universytetu Sv. Volodymyra: V. F. Dombrovsjkyj ta M. I. Kostomarov //Ghrani. 2015. Vyp. 128 (12/2). S. 59-68.

10. Tarasenko O. O. Shtrykhy do sociokuljturnogho portretu istorykiv Universytetu Sv. Volodymyra V. F. Dombrovsjkogho, M. I. Kostomarova, P. V. Pavlova //Naukovi zapysky Ternopiljskogho nacionalnogho pedaghoghichnogho universytetu imeni Volodymyra Ghnatjuka Cerija: Istorija. 2016. Vyp. 2 (1). S. 100-112.

11. Tarasenko Olha. Vykladachi Shkoly istorykiv Universytetu Sv. Volodymyra u spoghadakh suchasnykiv (seredyna 30-kh – pochatok 60-kh rokiv XIX st.) // Eminak: naukovyj shhokvartaljnyk. 2017. № 4 (20) (zhovtenj-ghrudenj). T. 1. S. 10 - 27.

12. Tarasenko O. O. Shkola istorykiv Universytetu Sv. Volodymyra: Mykola Ivanovych Kostomarov // Kyjivskij istorychni studiji. 2016. Vyp. 1. S. 127-134.

13. Tarasenko O. O. Spoghady Mykoly Kostomarova (shkola istorykiv Universytetu Sv. Volodymyra) //Ghrani. 2015. Vyp. 127 (11/2). S. 97-102.

14. Tarasenko O. O. Do stanovlennja shkoly istorykiv Universytetu Sv. Volodymyra: V. F. Dombrovsjkyj ta M. I. Kostomarov //Ghrani. 2015. Vyp. 128 (12/2). S. 59-68.

15. Tarasenko O. O. Predstavnyky narodnycjkogho naprjamku Mykola Kostomarov ta Ivan Lashnjukov (shkola istorykiv Universytetu Sv. Volodymyra) //Science Rise. 2015. № 11 (16). S. 64-68.

16. Tarasenko O. O. Shtrykhy do sociokuljturnogho portretu istorykiv Universytetu Sv. Volodymyra V. F. Dombrovsjkogho, M. I. Kostomarova, P. V. Pavlova //Naukovi zapysky Ternopiljskogho nacionalnogho pedaghoghichnogho universytetu imeni Volodymyra Ghnatjuka Cerija: Istorija. 2016. Vyp. 2 (1). S. 100-112.

17. Tarasenko O. O. Spoghady M. I. Kostomarova pro P. V. Pavlova (shkola istorykiv Universytetu Sv. Volodymyra) // Ghileja: naukovyj visnyk. 2016. Vyp. 105 (2). S. 133-139.

18. Tarasenko Oljgha. Vykladachi Shkoly istorykiv Universytetu Sv. Volodymyra u spoghadakh suchasnykiv (seredyna 30-kh – pochatok 60-kh rokiv XIX st.) // Eminak: naukovyj shhokvartaljnyk. 2017. № 4 (20) (zhovtenj-ghrudenj). T. 1. S. 10 - 27.

19. Tarasenko O. O. Do stanovlennja shkoly istorykiv Universytetu Sv. Volodymyra: V. F. Cykh ta O. I. Stavrovsjkyj // Ghrani. 2017. Vyp. 147 (20/7). S. 15-31.

20. Tarasenko O. Shkola istorykiv Universytetu Sv. Volodymyra: shtrykhy do tvorchogho portretu O. I. Stavrovsjkogho (1811-1882) // Naukovi praci

- istorychnogho fakuljtetu Zaporizjkogho nacionaljnogho universytetu. 2017. Vyp. 49. С. 90-98.
- 21.Khrushchev D. P. *Iz vospominaniy //Kharkovskiy universitet XIX – nachale XX veka v vospominaniyakh ego professorov i vospitannikov. T. 1. Kharkov, 2008. С. 166.*
- 22.*Iz vospominaniy studenta N. //Kharkovskiy universitet XIX – nachale XX veka v vospominaniyakh ego professorov i vospitannikov. T. 1. Kh., 2008. S. 99-130. S. 101-102.*
- 23.Gerbel M. *Litsey knyazya Bezborodko. Gimnaziya vysshikh nauk i litsey kn. Bezborodko. 2-e izd. perer. i dop. SPb., 1881. 474 s. S. 390.*
- 24.Kostomarov N. I. *Istoricheskie proizvedeniya. Avtobiografiya / Sost. i ist.-biogr. ocherk V. A. Zamlinskogo; Primech. I. L. Buticha. 2-e izd. K.: Lybid, 1990. 736 s. S. 426-651.*
- 25.Romanovich-Slavatinskiy A. V. *Moya zhizn i akademicheskaya deyatelnost. Vospominaniya i zametki. 1832–1884 gg.//Vestnik Yevropy. 1903. Ch.2. S.606-650. Ch.5. S. 181-205.*
- 26.Avseenko V. G. *Shkolnye gody.: Otryvok iz vospominaniy. 1852-1862 //Istoricheskiy vestnik, 1881. Ch. 4. S. 707-734.*
- 27.Tarasenko O. O. *Spoghady Mykoly Kostomarova (shkola istorykiv Universytetu Sv. Volodymyra) //Ghrani. 2015. Vyp. 127 (11/2). S. 97-102.*
- 28.Tarasenko O. O. *Spoghady V. Gh. Avsjejenka pro istorykiv Universytetu Sv. Volodymyra //Ghrani. Naukovo-teoretychnyj i ghromadsjko-politychnyj aljmanakh. 2016. Vyp. 130 (2). S. 81-89.*
29. *Shulgin V. Istoriya universiteta Sv. Vladimira, SPb., 1860, 230 s.*
- 30.Fortinskiy F. Ya. *Tsykh Vladimir Frantsevich //Biograficheskiy slovar professorov i prepodavateley Imperatorskogo universiteta Sv. Vladimira (1834–1884) pod red. V. S. Ikonnikova. Kiev, 1884. С. 724-728.*
- 31.Vladimirskiy-Budanov M. F. *Istoriya Imperatorskogo Universiteta sv. Vladimira. Kiev, Tip. Imp. un-ta sv. Vladimira. 1884. T.1. С. 107-113.*
- 32.Rudakov V. *Tsykh Vladimir Frantsevich //Russkiy biograficheskiy slovar. SPb., 1901. T. 19. с. 496-497.*
- 33.*Istoriko-filologicheskiy fakultet Kharkovskogo universiteta za pervye 100 let ego sushchestvovaniya (1805-1905) pod red. M.G. Khalanskogo, D.I. Bagaleyа. Kharkov, 1908, 558 s.*
- 34.Vyazigin A. S. *Tsykh Vladimir Frantsevich //Istoriko-filologicheskiy fakultet Kharkovskogo universiteta za pervye 100 let ego sushchestvovaniya (1805–1905) pod red. M. G. Khalanskogo i D. I. Bagaleyа. Kharkov, 2007. С. 257-259.*
- 35.Buzeskul V. *O lektsiyakh V. F. Tsykha, professora Kharkovskogo universiteta v 30-kh godakh proshlogo veka //Sbornik Kharkovskogo istoriko-filologicheskogo obshchestva. 1913. T. XX. С. 188-190.*
- 36.Buzeskul V. P. *Vseobshchaya istoriya i ee predstaviteli v Rossii v XIX – nachale XX vv. Leningrad: Izd-vo AN SSSR. 1929. Ch. 1. 218 s.*

37. *Istorychnyj fakul'tet Kyjivskogho nacional'nogho universytetu (1834-2004) / Pid red. prof. Gh. D. Kazjmyrchuka. K.: Prajm-M, 2004. 354 s.*
38. *Rektory Kievskogo universyteta 1834–2006. KNUTSh; V.V. Skopenko, V. A. Korotkiy, T. V. Tabenskaya, I. I. Tishchenko, L. Shevchenko. Kiev, Lybid. 2006. C. 60.*
39. *Steljmakh Serghij. Istorychna dumka v Ukrajinі XIX– pochatku XX st. Kyjiv, VC «Akademija». 1997. 175 s.*
40. *Steljmakh Serghij. Istorychna nauka v Ukrajinі epokhy klasychnogho istoryzmu (XIX – pochatku XX stolittja): Monohrafija. Kyjiv. 2005. 378 s.*
41. *Steljmakh S.P. Cykh Volodymyr Francovykh Encyklopedija istoriji Ukrajinj: u 10 t. /redkol.: V. A. Smolij (gholova) ta in.; Instytut istoriji Ukrajinj NAN Ukrajinj. K.: Nauk. dumka, 2013. T. 10: T-Ja. S. 480.*
42. *Ruchyns'ka Oksana. Bilja vytokiv kharkivskogho antykoznavtstva: Volodymyr Francevykh Cykh //Ukras: Istorija, kuljtura, mystectvo: ukrajins'ko-serbs'kyj zbirnyk. Kharkiv, Tempora, 2009. Vyp. 4. C. 49-58.*
43. *Kiseljova Julija. Istoriohrafichna problematyka u naukovykh pracjakh V. F. Cykha //Aktualjni problemy vitczyznjanoji ta vsesvitnjoji istoriji: Zbirnyk naukovykh pracj. Kharkiv, KhNU imeni V. N. Karazina. 2009. Vyp. 12. C. 276-282.*
44. *Lyman S. I. Istorija serednikh vikiv u tvorchosti ta navchaljnykh kursakh Volodymyra Francevycha Cykha (1805-1837) //Visnyk Kharkivskoji derzhavnoji akademiji kuljтуры. 2012. Vyp. 38. C. 15-24.*
45. *Zamyslova Ye. Ye. N. V. Gogol-istorik i ego «sopernik» V. F. Tsykh //Elektronnyy nauchnyy zhurnal Fakulteta zhurnalistiki MGU imeni M.V. Lomonosova: Istorija literatury i publitsistiki. Moskva, MGU imeni M.V. Lomonosova. 2015. Vyp. №3. URL: <http://www.mediascope.ru/1816> (Accessed in 11.12.2017).*
46. *Tsykh V. F. Rech Gaya Mariya k rimskomu narodu: (Iz Krispa Sallyustiya: Bellum Iugurthinum) Per. s lat. V. Tsykha //Ukrainskaya zhurnal. 1824. Ch. 3. № 15. C. 115-123.*
47. *Tsykh V.F. Tit Liviy s prisovokupleniem otryvka iz ego istorii //Ukrainskiy zhurnal. 1824. № 11. C. 224-234; № 12. C. 279-293.*
48. *Tsykh V. F. Neskolko slov o velichii dukha //Ukrainskiy zhurnal, 1825. Ch. 7. № 16. C. 223-239.*
49. *Tsykh V. F. [O sposobe prepodavaniya istorii]. Reshenie voprosa: Po prichine besprestanno umnozheniya massy istoricheskikh svedeniy i rasprostraneniya obema istorii, a ne okazyvaetsya li nuzhnym izmenit obyknovennyy sposob prepodavaniya sey nauki i kakoy on dolzhen byt imenno, kak voobshche, tak i osobenno v universitetakh? Kharkov: Tip. un-ta, 1833. 128 s.*
50. *Tsykh V. Vzglyad na istoricheskuyu zhizn naroda ellino-makedonskogo //Zhurnal Ministerstva narodnogo prosveshcheniya. 1835. Ch. 6. C. 148.*

51. Tsykh V. *O tseli i polze vysshikh uchebnykh zavedeniy /Zapiski i rechi, chitannye pri otkrytii Imperatorskogo Universiteta Sv. Vladimira, 15 iyulya 1834 goda*” Kiev. 1840, С. 85-119.
52. *Rechi, proiznesennye pri pogrebenie rektora i professora vseobshchey istorii v Imperatorskiy universitete Sv. Vladimira Vladimira Frantsevicha Tsykha, 21 aprelya 1837 goda.* Moskva. 1837. С. 16-22.
53. *Iz vospominaniy studenta N. //Kharkovskiy universitet XIX – nachale XX veka v vospominaniyakh ego professorov i vospitannikov. T.1.* Kharkiv, 2008. С. 101-102.
54. Dombrovskiy V. F. */Biograficheskiy slovar professorov i prepodavateley Universiteta Sv. Vladimira (1834–1884).* Kiev: Tip. Un-ta Sv. Vladimira, 1884. С. 182-186.
55. Dombrovskiy V. F. */Entsiklopedicheskiy slovar F. A. Brokgauza, I.A. Yefrona. SPb., 1893. С. 945-946.*
56. Zhurba, O. I., Kovaljskyj M. P. *Znachennja dijalnosti V. F. Dombrovsjkogho u stanovlenni Kyjivsjkoi arkheografichnoji komisiji //Visnyk Kyjivsjkogho universytetu. Istorychni nauky. 1989. Vyp. 31. S. 48-54.*
57. Zhurba, O. I. *Kyjivsjka arkheografichna komisija 1843–1921. Narys istoriji i dijalnosti. K.: Naukova dumka, 1993. 186 s.*
58. Kovalj, O. *Dombrovsjkyj Vasylj Fedorovych. Ukrajinsjki arkhivisty: Biobibliografichnyj dovidnyk. Uporjad. O. M. Kovalj, I. B. Matjash, V. S. Shandra. Vyp. pershyj (XIX st. – 1930-ti rr.). K., 1999. 117 c.*
59. Shevchenko, L. V. *Dombrovsjkyj Vasylj Fedorovych // Encyklopedija istoriji Ukrainy. T. 2: Gh-D. Redkol.: V. A. Smolij (gholova) ta in. NAN Ukrainy. Instytut istoriji Ukrainy. K.: Naukova dum-ka. 2004. 688 s. URL: http://www.history.org.ua/index.php?encyclp&termin=Dombrovsky_V (Accessed in 11.12.2017).*
60. Levitskiy, O. I. *Pyatidesyatiletie Kievskoy komissii dlya razbora drevnikh aktov (1843– 1893): Istoricheskaya zapiska o ee deyatelnosti. Kiev, 1893. 142 s.*
61. Dombrovskiy, V. F. *Ostrozhskaya starina //Kievlyanin. Kn. I. 1840. S. 81-118.*
62. Dombrovskiy, V. F. *Lutsk //Kievlyanin. Kn. II. 1841. S. 49-67.*
63. Dombrovskiy V. F. *Ocherk g. Chernigova i ego oblasti v drevnee i novoe vremya. Kiev, 1846. 49 s.*
64. Dombrovskiy V. F. *O Kremenetskom zamke //Kievlyanin. 1850. S. 39-44.*
65. Fortinskiy F. Ya. *Stavrovskiy A. I. /Biograficheskiy slovar professorov i prepodavateley Imperatorskogo Universiteta sv. Vladimira (1834–1884) / Sostavlen i izdan. pod red.: V. S. Ikonnikov. Kiev: Tip. Un-ta Sv. Vladimira, 1884. S. 619-622.*
66. *Stavrovskiy Aleksey Ivanovich //Entsiklopedicheskiy slovar Brokgauza Yefrona. SPb., 1900. T. 31. P/t. 61. S. 387. ta 1909 r.*

67. Kravets F. *Stavrovskiy Aleksandr Ivanovich // Russkiy biograficheskiy slovar v 25 tomakh. Tom XIX. Smelovskiy-Suvorina. Spb.: Tip. Tovarishchestva Obshchestvennaya Polza, 1909. 620. С. 310-311.*
68. Tarasenko O. O. *Muzej starozhytnostej universytetu Sv. Volodymyra u vyvchenni istoriji ukrajinskogho narodu (do 170-richchja zasnuvannja) // Cumsjka starovyna, 2007. Vyp. 23. S. 78-83.*
69. Liman S. I. *Idei v latakh: Zapad ili Vostok? Srednevekovje v otsenkakh medievistov Ukrainy (1804 – pervaya polovina 1880-kh gg.). Kh.: KhGAK, 2009. 688 s. S. 180, 184-185.*
70. Lyman S. I. *Istorija serednikh vikiv u tvorchoosti ta navchaljnykh kursakh profesora Kyjivskogho universytetu Oleksija Ivanovycha Stavrovskogho (1811–1882 rr.) // Visnyk Kharkivskojj derzhavnoji akademiji kuljтуры. 2011. Vyp. 33. S. 29-40.*
71. Stavrovskiy A. I. *Rassuzhdenie o znachenii srednikh vekov v otnoshenii k noveyshemu vremeni K.: Tip. un-ta, 1841. 197 s.*
72. Lyman S. I. *Z istoriji «kadrovogho konfliktu» u kyjivskij universytetskij medijevistyци pershoji polovyny 1860-kh rr.: O. I. Stavrovskijj proty V. Gh. Avsjejenka // Naukovi praci Kam'janecj-Podiljskogho nacionalnogho universytetu imeni Ivana Oghijenka: Istorychni nauky, 2013. Tom 23. S. 144-160.*
73. Eymontova R. G. *Russkie universitety na grani dvukh epokh. Ot Rossii krepostnoj k Rossii kapitalisticheskoy. M.: Nauka, 1985. 350 s.*
74. *Ocherki istorii istoricheskoy nauki v SSSR. M.: Izd-vo AN SSSR, 1961. T. 2.*
75. Kostomarov N. I. */Biograficheskiy slovar professorov i prepodavateley Imperatorskogo Universiteta sv. Vladimira (1834-1884) /Sostavlen i izdan. pod red.: V. S. Ikonnikov. Kiev: Tip. Un-ta Sv. Vladimira, 1884. S. 283-297.*
76. Pinchuk Ju. *Vybrani studiji z kostomarovoznavstva /Red. koleghija: P. Sokhanj (gholova), D. Burim, I. Ghyrych, Ja. Kalakura, O. Mavrin, V. Naulko. NAN Ukrainy. Instytut ukrajinskogoj arkheoghrafiji ta dzhereloznavstva im. M. S. Ghrushevskogho. K.: Instytut ukrajinskogoj arkheoghrafiji ta dzhereloznavstva im. M. S. Ghrushevskogho, 2012. 608 s.*
77. Pinchuk Ju. A. M. I. *Kostomarov u Kyjevi (1844-1847 rr.) //Ukrajinskijj istorychnyj zhurnal. 1992. № 5. S. 3-15.*
78. *Kostomarov Mykola Ivanovych (1817–1885). Kyjivskijj nacionalnij universytet imeni Tarasa Shevchenka: Nezabutni postati /[avt.-uporjad. O. Matvijchuk, N. Struk]. K.: Svit Uspikhu, 2005. S. 191-192.*
79. *Slavyanskaya mifologiya. Sochinenie Nikolaya Kostomarova. Izvlechenie iz lektsiy, chitannykh v universitete Sv. Vladimira vo vtoroy polovine 1846 g. K., 1847. 113 s.*
80. *Naumenko V. N. I. Kostomarov kak etnograf // Kievskaya starina. 1885. № 5. S. XXXV-XLIV.*

81. *Popov P. N. Kostomarov jak folkloryst i etnoghraf. K.: Naukova dumka, 1968. 113s.*
82. *Jacenko M. T. M. I. Kostomarov – folkloryst i literaturoznavecj // Kostomarov M. I. Slov'jansjka mifologhija /uporjad., prymit. I. P. Betko, A. M. Polotaj; vstupna st. .M. T. Jacenka. K.: Lybidj, 1994. S. 18-19.*
83. *Kozachok Ja. V. Zabuttju ne pidljaghaje. Mykola Kostomarov i Kyrylo-Mefodijivsjke tovarystvo. Nacionaljnyj aviacijnyj un-t. K.: NAU, 2007. 80 s.*
84. *Ge N. Kievskaya gimnaziya v 40-kh godakh XIX st. /Sbornik v polzu nedostatochnykh studentov Universiteta Sv. Vladimira. SPb., 1895. S. 59-60.*